

Rūta JANONIENĖ: Votai - tikėjimo ir dėkingumo ženklai

Lietuvos bažnyčiose, ypač senesnėse, neretai galima pamatyti prie kai kurių altorių paveikslų ar skulptūrų pakabintus votus – sidabrines širdeles, rankeles, kojas, plokšteles su įrašais ar figūromis. Tai ne tik žmonių pamaldumo ir tikėjimo ženklai, bet ir žemę apgaubusios Dievo globos bei iš aukštybių jai nuolat siunčiamų malonių liudinininkai.

Bažnyčios istorijoje votai žinomi nuo ankstyvosios krikščionybės laikų. Šių dirbinių pavadinimas, kilęs nuo lotyniško žodžio „votum“, reiškia linkėjimą, dovaną, pažadą. Daugelyje Europos šalių jie ir dabar vadinami lotyniškais žodžiais – „ex voto“ (pagal duotą pažadą). Tuo pačiu žodžiu anksčiau buvo apibūdinami ir Dievui duoti dvasiniai pasižadėjimai, pasiaukojimo aktai, susiję su kokiomis nors religinėmis praktikomis. Kaip votai galėjo būti funduojamos bažnyčios, dovanojami paveikslai. Dažniausiai taip turtingi didikai ir kariūnai atsilygindavo už pergalę, kaip tikėta, patirtas su Dievo ar Švč. Mergelės Marijos pagalba. Tačiau tokių votų tėra vienetai. **Dažniausiai votais vadinami kuklūs, nedideli gautų malonių atminimo ženklai, nuolankiai aukojami Dievui ir kabinami prie to atvaizdo, prie kurio meldžiantis patirta arba prašoma dangiškosios pagalbos.**

Lietuvoje votai atsirado, turbūt, kartu su pirmosiomis bažnyčiomis, tačiau patys seniausieji neišliko, nes dažniausiai buvo gaminami iš vaško, vėliau naudojamo žvakėms. Mėgti ir ant mažų medinių lentelių tapyti votai, kuriuose buvo vaizduojama patirto stebuklo scena. Tokio tipo buvo ir pirmasis rašytiniuose šaltiniuose žinomas votas, paaukotas prie Vilniaus Aušros Vartų Dievo Motinos paveikslo 1671 m. Kartais vaizdingomis stebuklų scenomis būdavo nukabinėjamas visas altorius ar koplyčios sienos. Vėliau paplito votai, pagaminti iš brangiųjų metalų, dažniausiai iš sidabro. Tokie votai paprastai yra žmogaus kūno dalių formos ir aukojami atsidėkojant už stebuklingą išgyjimą, prašant pagalbos ligoje ar ištikus nelaimėi. **Visas patirtas malones ir žmogų su Dievu siejantį nepaliojamos meilės ryšį simboliškai išreiškia širdelė – populiariausias ir, ko gero, prasmų talpiausias votas.** XVII – XVIII a. mėgta šventuosius paveikslus ar statulas puošti ir įvairiais brangiais papuošalais, vėriniais, segėmis, kryželiais ar rožiniais. Ypač dažnai tokie votai kabinti tiesiog ant stebuklingais laikomų Švč. Mergelės Marijos paveikslų. Taip buvo papuošti Marijos atvaizdai Trakuose, Vilniaus Šv. Mykolo bažnyčioje, Aušros Vartuose, Šiluvoje. Sidabru, brangakmeniais ir perlais išpuoštas Dievo Motinos paveikslas tviskėdavo bažnyčios prieblandoje, tapdamas nuostabiu, švytinčiu Dangiškosios Valdovės atvaizdu. Daugiausia votų Lietuvoje paaukota prie Vilniaus Aušros Vartų Gailestingumo Motinos paveikslo – 1927 m. jų buvo suskaičiuota apie 14 tūkstančių. Dalis jų saugoma koplyčios lobyne, dalis išklota koplyčios sienose ir tarsi apgaubė garsųjį paveikslą sidabre įamžinta tikinčiųjų vilties, atodūsių ir padėkos maldų jūra.

Paaukojus votą, privačiai patirtas stebuklas ar gauta malonė yra paviešinama, taigi kartu skleidžiamas ir stiprinamas konkretaus atvaizdo kultas. Uolesnių dvasininkų rūpesčiu jų bažnyčiose paaukotų votų aukojimo intencijos ir patirtos malonės būdavo surašomos į atskiras knygas, kad ir žodinis tikėjimo liudijimas būtų išsaugotas ateičiai. **Stebuklų išpažinimas, paliudijimas ir pagarsinimas nuo seno buvo laikomas svarbia atsidėkojimo už patirtas malones forma.** Žinoma, voto atnešimą turėjo lydėti nuoširdi malda ir tikras pasiaukojimas Viešpačiui. Tikėta, kad duoto įžado neįvykdymas, ar delsimas paaukoti nelaimės metu pažadėtą votą gali užtraukti Dievo rūstybę. Iš tiesų, piligrimų ar parapijiečių palikti votai, žymintys jų apsilankymo vienoje ar kitoje šventovėje dažnumą, tapdavo akivaizdžiu tikėjimo ir ištikimybės Katalikų Bažnyčiai išpažinimu. Nenuostabu, kad votų aukojimas ypač padažnėdavo visuomenę ištikusių negandų akivaizdoje, ypač karų metais, kai vienintele išsigelbėjimo viltimi likdavo atsidavimas Dievo malonei.

Ankstesniais amžiais, susikaupus dideliu votų kiekiui neretai jie būdavo išlydomi ir iš gauto metalo gaminti paveikslo aptaisai, altoriaus kryželiai ar kiti liturginiai indai. Tai viena iš priežasčių, kodėl iki mūsų dienų seniausių votų išliko palyginti nedaug, dauguma dabar kabančių bažnyčiose sukurta XIX a. arba XX a. pradžioje.

Votų aukojimo tradicija įvairiose katalikiškos kultūros šalyse, taip pat ir Lietuvoje, nors ir ne tokia populiari kaip ankstesniais šimtmečiais, išliko gyvybinga ir iki mūsų dienų. **Neabejotinai pačiu populiariausiu XX a. ir mūsų dienų maloninguoju atvaizdu tapo vilniškis Gailestingojo Jėzaus paveikslas, 1934 m. nutapytas pagal šv. Faustinos vizijas. Šio atvaizdo kultas jau toli peržengė ne tik Lietuvos ar Lenkijos, bet ir Europos ribas.** Daugelyje katalikų bažnyčių prie Gailestingojo Jėzaus atvaizdo kopijų galima pamatyti tradicines sidabrines širdeles ar kitokius padėkos ženklus. Jau porą metų jie atnešami ir prie Gailestingojo Jėzaus paveikslo naujojoje jam skirtoje šventovėje Vilniuje. Čia kaip ir senaisiais laikais dėkojama Viešpačiui už sveikatą, prašoma globos artimiesiems ar meldžiama pagalbos. Įvairių tautų, įvairių likimų tikinčiuosius prie šio altoriaus sujungia amžina Viešpaties gailestingumo srovė, garsiajame Vilniaus paveiksle dar kartą parodyta pasauliui.

Rūta JANONIENĖ